

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.01.2006, sp. zn. 8 Tdo 1607/2005, ECLI:CZ:NS:2006:8.TDO.1607.2005.1

Číslo: 7/2007

Právní věta: K zániku trestnosti tzv. ukončeného pokusu trestného činu se vyžaduje dobrovolné aktivní jednání pachatele předpokládané ustanovením § 8 odst. 3 písm. a) nebo b) tr. zák., které však také současně představuje i změnu jeho vnitřního postoje k zamýšlenému následku, tj. vyžaduje se, aby pachatel upustil od svého původního záměru. Proto se nemůže dovolávat zániku trestnosti takového pokusu pachatel, který bodl poškozeného nožem do oblasti břicha v úmyslu ho usmrtit a poté sice nepokračoval v dalších útocích proti tělu poškozeného, přivolal lékařskou pomoc a čin oznámil policii, avšak dával najevo, že chce, aby poškozený zemřel, přičemž k smrti poškozeného nedošlo jen v důsledku náhodných okolností nezávislých na pachateli, tudíž neučinil vše, co bylo nutné k odstranění nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.01.2006

Spisová značka: 8 Tdo 1607/2005

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Pokus trestného činu, Zánik trestnosti

Předpisy: § 8 odst. 1 tr. zák.
§ 8 odst. 3 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. L. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 2005, sp. zn. 7 To 88/2005, který rozhodl jako soud odvolací v trestní věci vedené u Krajského soudu v Hradci Králové pod sp. zn. 9 T 5/2005.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 12. 7. 2005, sp. zn. 9 T 5/2005, byl obviněný J. L. uznán vinným pokusem trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1 a § 219 odst. 1 tr. zák., kterého se dopustil tím, že „v přesně nezjištěné době v noci ze dne 23. 3. 2005 na 24. 3. 2005 okolo 00.00 hod. v H. K., v rodinném domě v prvním patře po předchozí slovní rozepři a vyslovení výhrůžky „já tě zabiju“ v úmyslu usmrtit zaútočil nožem s délkou čepele 22 cm na poškozeného A. L., čímž mu způsobil bodnořeznou ránu na pravé straně hrudníku v místě pod žebry, přičemž nůž pronikl kůží a

podkožím do krajiny břišní a došlo k poranění pravého laloku jater s bezprostředním ohrožením života poškozeného a k jeho smrti nedošlo jen díky rychlé specializované lékařské pomoci, která byla poškozenému poskytnuta na chirurgickém oddělení Fakultní nemocnice v H. K.“ Obviněný byl za tento trestný čin odsouzen podle § 219 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 10 let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 3 tr. zák. zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto taktéž o náhradě škody.

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací usnesením ze dne 30. 8. 2005, sp. zn. 7 To 88/2005, podle § 256 tr. ř. zamítl jako neúvodné odvolání obviněného podané proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný J. L. prostřednictvím obhájce dovolání, které vymezil dovolacím důvodem uvedeným v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Zákonnou podmínku, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném hmotně právním posouzení skutku, vyjádřil tím, že nebyl prokázán jeho úmysl usmrtit poškozeného. V této souvislosti odkázal na stávající judikaturu, konkrétně na rozhodnutí pod č. 19/1969, č. 10/1994-II., a č. 7/1957 Sb. rozh. tr., z nichž vyplývá, že úmysl pachatele usmrtit druhého musí být bezpečně prokázán a že nepostačuje jen to, pokud bodl poškozeného větším nožem do prsou a věděl, že může způsobit jeho smrt. Soudy podle obviněného nezjistily, proti jaké části těla poškozeného útočil, neboť nesprávně vycházely z výpovědi poškozeného, z níž není patrné, jakým směrem chtěl obviněný vést úder proti jeho tělu, a tudíž nebylo ani prokázáno, zda obviněný chtěl napadnout nožem poškozeného. Jak dále obviněný uvedl ve svém dovolání, odvolací soud v napadeném rozhodnutí nehodnotil správně, že ve smyslu § 8 odst. 3 písm. a), b) tr. zák. došlo k zániku trestnosti pokusu trestného činu vraždy, a jeho jednání proto nekvalifikoval jen jako trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. V průběhu hlavního líčení bylo podle dovolatele prokázáno, že disponuje mnohem větší fyzickou silou než poškozený, a přesto mu způsobil bodnořeznou ránu o hloubce toliko 5 až 7 cm kuchyňským nožem s délkou čepele 22 cm. Následně upustil od dalšího útoku, když jej poškozený chytil za ruce, nepokračoval v útoku, uskočil od něj a odhodil nůž. Bezprostředně po zjištění, že poškozený krvácí, obviněný zavolal lékařskou záchrannou službu a policii, z čehož je zřejmé, že v této fázi nebylo jeho úmyslem dovést útok na poškozeného do konce a usmrtit jej. Pokud by tomu tak bylo, neučinil by kroky potřebné k jeho záchraně. Trestnost pokusu trestného činu jím spáchaného ve smyslu § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák. zanikla, protože obviněný dobrovolně upustil od dalšího jednání potřebného k dokonání trestného činu a následným přivoláním lékařské záchranné služby odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem, přičemž navíc učinil také dobrovolné oznámení o pokusu trestného činu v době, kdy nebezpečí, jež z podniknutého pokusu vzniklo, mohlo být ještě odstraněno. Ačkoli si byl obviněný vědom toho, že trestný čin může dokonat, nechtěl tak učinit, a proto může být odpovědný pouze za následek svého jednání, tedy za způsobení těžké újmy na zdraví, takže měl být uznán vinným toliko trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. V závěru dovolání obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Praze a přikázal tomuto soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Obviněný J. L. uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. po formální i materiální stránce námitkami, jejichž prostřednictvím se domáhal aplikace ustanovení § 8 odst. 3 písm. a), resp. b) tr. zák., tj. zániku trestnosti pokusu trestného činu.

Ve vztahu k námitkám obviněného je vhodné zdůraznit, že dobrovolnost upuštění od pokusu trestného činu je dána jen tehdy, jestliže pachatel ví, že mu nic nebrání dokončit trestnou činnost ani mu nehrozí žádné nebezpečí, tedy předpokládá, že jeho trestná činnost je uskutečnitelná (a to třeba i mylně), a přesto se rozhodne upustit od dokonání. Přitom musí také odstranit nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu. Obdobné podmínky musí být splněny i u dobrovolného oznámení o pokusu, které však musí být učiněno v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu, mohlo být ještě

odstraněno. Pachatel tedy musí jednat s vědomím možnosti dokonat čin v souladu se svými představami a sám z vlastní vůle se rozhodne upustit od dalšího jednání směřujícího k dokonání činu. Takové rozhodnutí pachatele upustit od dokonání trestného činu musí trvat až do konečného odvrácení nebezpečí vzniku následku.

Při řešení otázky, zda zanikla trestnost pokusu trestného činu za podmínek § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák., popřípadě z důvodů podle § 8 odst. 3 písm. b) tr. zák., je třeba rozlišovat, zda se jednalo o pokus ukončený či pokus neukončený.

Soud prvního stupně ve výroku o vině svého rozsudku ve vymezení právní kvalifikace přímo uvedl, že se jedná o ukončený pokus, s čímž se ztotožnil i odvolací soud. Tento závěr plně odpovídá zásadám, podle nichž jde o ukončený pokus, jestliže pachatel učiní vše, co pokládá za nezbytné k dokonání trestného činu, avšak k jeho dokonání přesto nedojde. V takovém případě pachatel zpravidla nemá možnost splnit podmínky zániku trestnosti uvedené v § 8 odst. 3 písm. a), resp. b) tr. zák., má je jen v těch výjimečných případech, kdy mezi jeho jednáním a způsobením zamýšleného následku podle povahy použitého prostředku a podle záměru pachatele zbývá ještě určitá doba, v které je možno zabránit následku. V takových případech nestačí pouhé zdržení se dalšího jednání jako u neukončeného pokusu, nýbrž je třeba dobrovolného aktivního zásahu pachatele k odvrácení nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu, popřípadě je třeba dobrovolně učinit oznámení o pokusu v době, kdy takové nebezpečí mohlo být ještě odstraněno příslušným orgánem (srov. rozhodnutí pod č. 16/1979 Sb. rozh. tr., dále rozhodnutí publikované v Bulletinu Nejvyššího soudu pod č. 3/1980-20). V takovém případě nelze obecně stanovit míru aktivity pachatele. Je třeba posuzovat individuálně se zřetelem na okolnosti a poměry pachatele, zda pachatel učinil vše potřebné, aby zabránil následku, a zda to, co učinil, za daných okolností postačovalo k zabránění následku a bylo v příčinné souvislosti s odvrácením nebezpečí, které hrozilo zájmu chráněnému trestním zákonem (srov. rozhodnutí č. 27/1987 Sb. rozh. tr.). Je tedy nutné, aby obviněný svým jednáním projevila, že se subjektivně neztotožňuje s tím, co původně zamýšlel, a proto buď upustí od dalšího jednání, anebo věc oznámí způsobem předpokládaným zákonem, tzn. že udělá vše pro to, aby zabránil možnosti, že nastane původně zamýšlený následek.

Z uvedeného je zřejmé, že soudní praxe doposud podrobně stanovila podmínky, za nichž lze shledávat za naplněný zánik trestnosti pokusu podle § 8 odst. 3 písm. a) nebo b) tr. zák. K tomu je vhodné uvést se zřetelem na okolnosti zjištěné v projednávané trestní věci, že pro to, aby mohly být aplikovány v konkrétním případě tyto podmínky zániku trestnosti, je nezbytné, aby obviněný ve smyslu uvedených zákonných hledisek jednal v souladu se svým vnitřním přesvědčením tak, aby bylo patrné, že změnil svůj vztah k zamýšlenému následku, tedy že si již nepřejí smrt poškozeného, a proto vyvíjí aktivity, aby zabránil takovému následku.

Podle skutkových zjištění popsaných ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně se obviněný J. L. dopustil činu tím, že po předchozí slovní rozepři a vyslovení výhrůžky „já tě zabiju“ v úmyslu usmrtit zaútočil na poškozeného, svého otce, a to nožem s délkou čepele 22 cm, a způsobil mu bodnořeznou ránu na pravé straně hrudníku v místě pod žebry, přičemž nůž pronikl kůží a podkožím do krajiny břišní a došlo k poranění pravého laloku jater s bezprostředním ohrožením života poškozeného.

Pro posouzení, zda nastaly všechny skutečnosti významné podle zákona pro zánik pokusu trestného činu podle § 8 odst. 3 tr. zák., je však nutné zkoumat a posoudit jednání a chování obviněného poté, co spáchal čin skutkově popsaný a právně správně posouzený jako ukončený pokus. Nejvyšší soud považuje za vhodné zdůraznit, že v souladu s provedenými důkazy vyplynulo z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, na nějž odkázal v napadeném rozhodnutí i odvolací soud, že obviněný sice poté, co jednou ranou bodl shora popsaným způsobem svého otce, v té době ležícího na boku, zezadu do oblasti břicha, mu již nezasadil další rány. Nelze však přehlédnout, že již v této době mu způsobil

v podstatě smrtelné zranění, což vyplývá ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství. Jak bylo rovněž prokázáno především výpovědí poškozeného, ten poté chytil obviněného rukama za obě zápěstí, po čemž obviněný odhodil nůž, rozkopnul dveře, zapálil si cigaretu a odešel před dům, odkud zavolal záchrannou službu a učinil oznámení o svém činu na policii. Provedeným dokazováním, zejména výpověďmi policistů, kteří se po oznámení dostavili na místo činu, však bylo zjištěno i další chování obviněného. Podle svědka J. D. obviněný policistům sděloval, že chtěl otce zabít, a že když se k němu dostane podruhé, „dodělá ho“. Svědek J. R. tuto skutečnost vyjádřil obdobně tak, že když jim obviněný ukázal, kde poškozený leží v domě, obviněný řekl, že „si přeje, aby táta umřel, že si to zaslouží“, a když odnášeli jeho otce na nosítkách, obviněný uvedl, „ať táta zhebbe“.

Těmito verbálními projevy obviněný netajil svůj úmysl zavraždit otce, a to i po přivolání policie, před níž opakovaně zdůrazňoval a slovně vyjádřil, že jeho požadavek usmrtit otce stále přetrvává. Z tohoto lze dovodit, že subjektivní postoj obviněného k celé události nesvědčí o tom, že chtěl skutečně odstranit vzniklé následky, a proto nebylo možno učinit spolehlivý závěr o tom, že upustil od svého původního záměru usmrtit poškozeného. Proti požadavkům obviněného na uplatnění zániku trestnosti podle § 8 odst. 3 tr. zák. vyjádřeným v dovolání proto stojí především fakt, že v době mezi přivoláním lékařské pomoci a příjezdem rychlé záchranné služby ponechal poškozeného bez pomoci, nezajímal se o jeho momentální zdravotní stav a základní životní funkce. Namísto toho zůstal stát před domem, kde vykouřil cigaretu a vyčkával příjezdu rychlé záchranné služby a policie. Bylo tudíž zcela věcí náhody, zda v mezidobí, tedy do příjezdu přivolané záchranné služby, poškozený zemře, čímž dojde k následku zamýšlenému obviněným, či zůstane naživu. Vztah obviněného k jakémukoli z těchto dvou možných následků byl však zjevně zcela lhostejný. S ohledem na výše rozvedené úvahy se jeho snaha o přivolání záchranné služby i policie nejeví jako vážně míněné úsilí o záchranu života poškozeného, protože již neučinil vše, co bylo nutné, aby svým jednáním směřoval k bezprostřední záchraně života poškozeného. S ohledem na konkrétně způsobené zranění poškozenému nepostačuje pro naplnění podmínky vyjádřené v ustanovení § 8 odst. 3 písm. b) tr. zák., pokud pachatel ponechá smrtelně zraněného poškozeného bez jakékoli pomoci a jen očekává příjezd přivolané zdravotní služby. V takovémto případě je totiž jen otázkou náhody, zda dojde k odvrácení zamýšleného následku v podobě smrti poškozeného, pokud bude lékařská pomoc na místě dostatečně brzy, anebo tento následek nastane, jestliže přivolaná pomoc přijde později. Pro zdůraznění této skutečnosti je vhodné připomenout, že provedeným dokazováním nebylo zjištěno, že by obviněný před tím, než opustil svého smrtelně zraněného otce, si jakkoli ověřil jeho zdravotní stav, což též svědčí o jeho lhostejném vztahu k tomu, zda poškozený zemře do příjezdu záchranné služby či nikoliv. Okolnost, že obviněný po zasazení jedné rány již nepokračoval v dalších útocích proti tělu poškozeného, rovněž s ohledem na všechny uvedené argumenty nesvědčí pro závěr, že obviněný dobrovolně upustil od dalšího jednání potřebného k dokonání trestného činu a odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák., neboť poškozený poté, co byl bodnut, se bránil dalšímu útoku tím, že obviněného uchopil za zápěstí, v důsledku čehož obviněný odhodil nůž a poškozeného, již smrtelně zraněného, jak je výše uvedeno, bez dalšího opustil.

Ze všeho, co bylo uvedeno výše, je patrné, že obviněný J. L. nenaplnil tímto svým jednáním z materiálního hlediska podmínky vyžadované ustanovením § 8 odst. 3 tr. zák. k zániku trestnosti pokusu trestného činu.

Proto Nejvyšší soud dospěl k závěru, že soudy obou stupňů právně posoudily skutek obviněného správně jako pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1 a § 219 odst. 1 tr. zák. Dovolání obviněného J. L. tedy posoudil jako zjevně neopodstatněné a jako takové je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.